

Archeologienota met uitgesteld vooronderzoek

AS, Dorpsstraat – Julius Peeterslaan - Kerkplein

Verslag van de resultaten van het bureauonderzoek

2016K532

HAAST

Historisch en Archeologisch Advies, Studies en Toegepast onderzoek

Rik van de Konijnenburg
Grauwe Torenwal 6/00/1
B-3960 Bree (BE)
Mob. 0496 209 018
e-mail: rik@konijnenburg.com

Haast-rapport 2016-34/ wettelijk depot: D/2016/12654/34
verwijzing: VAN DE KONIJNENBURG, R., (2016), As, Dorpsstraat – Julius Peetersstraat - Kerkplein, programma van maatregelen, HAAST-rapport 2016-34, Bree, D/2016/12654/34

© 2016 HAAST bvba, *Grauwe Torenwal 6/00/1, B-3960 Bree*

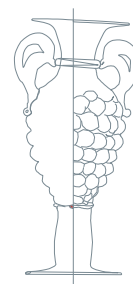
Foto's: HAAST – Rik vd Konijnenburg (tenzij anders vermeld)

Tekeningen: HAAST (tenzij anders vermeld)

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

Wettelijk depot: D/2016/12654/34

Copyright reserved. No part of this publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without the permission from the publisher.

COVERFOTO: Luchtopname uit 2007 met afbakening van het projectgebied

INHOUD

Programma van maatregelen uitgesteld vooronderzoek	
1. Administratieve gegevens	4
2. Aanleiding van het vooronderzoek	6
3. Resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem	10
4. Vraagstelling en Onderzoeksdoelen	12
5. Onderzoeksstrategie en -methode	13
6. Onderzoekstechnieken	14
7. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk	16
8. Lijst met afbeeldingen	16
9. Bibliografie	16

Programma van maatregelen uitgesteld vooronderzoek

1. Administratieve gegevens

Administratieve gegevens

Projectcode: 2016K532

nummer wettelijk depot: D/2016/12654/34

naam en erkenningsnummer archeoloog: Rik van de Konijnenburg,
OE/ERK/Archeoloog/2015/00041, Grauwe Torenwal 6/00/1 – 3960 Bree
naam en adres van de opdrachtgever: Group GL, Centrum Zuid 3053, 3530
Houthalen-Helchteren (contactpersoon: Dhr. Martijn Roox).

locatiegegevens:

provincie: Limburg

gemeente: As

deelgemeente: As

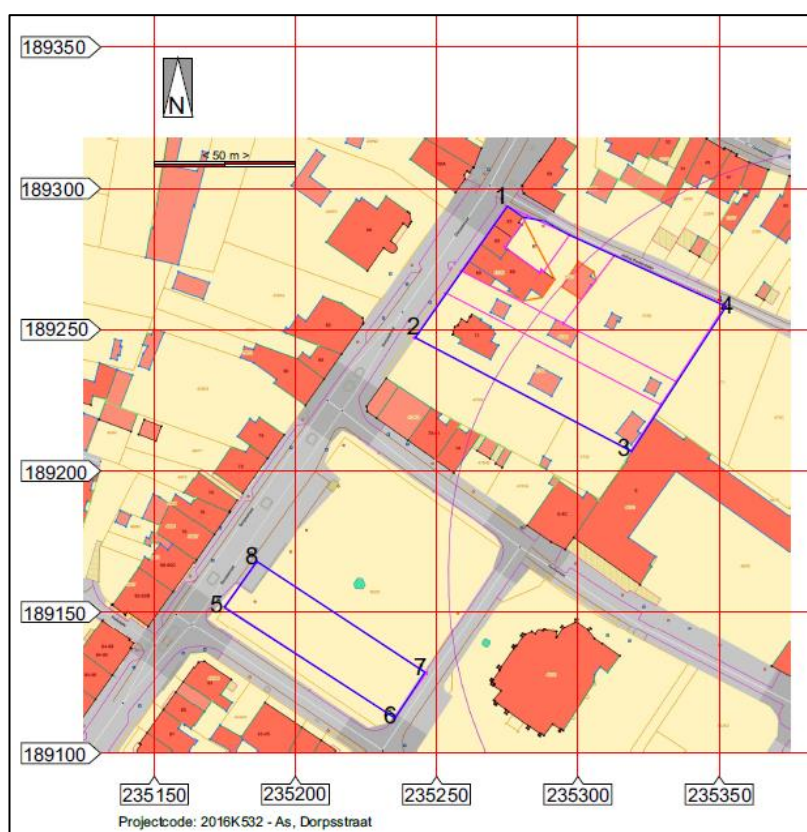
adres: Dorpsstraat – Julius Peetersstraat - Kerkplein

toponiem:

bounding box:

De xy-coördinaten (stelsel Lambert72):

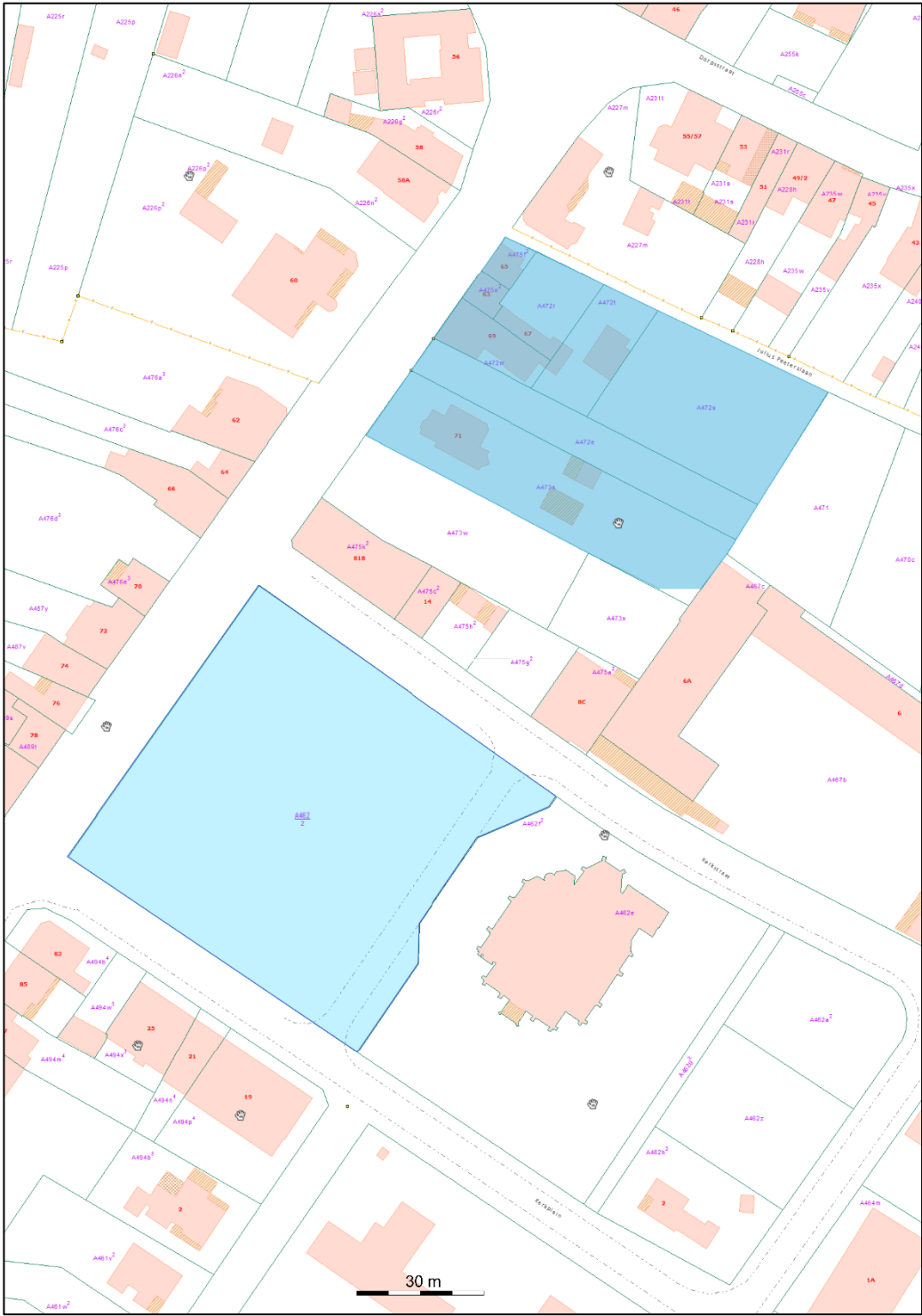
Nr	X	Y
1	235274.750	189293.730
2	235242.190	189247.190
3	235318.721	189207.069
4	235352.138	189258.599
5	235174.896	189151.948
6	235235.089	189112.657
7	235246.201	189128.665
8	235186.405	189167.955

Afbeelding1: Bounding Box

Kadastrale gegevens en plan met afbakening

Het projectgebied ligt in de gemeente As aan de straten Dorpsstraat, Julius Peetersstraat en Kerkplein en omvat de kadastrale percelen As, afd. 1, sectie A, percelen 475f2, 475e2, 472m, 472r, 472t, 472s, 472e, 473s en 462/02 (partim). De totale terreinoppervlakte van de percelen bedraagt 5072,40 m² + 1420 m² van perceel 462/02 dat in totaal 6281 m² groot is.

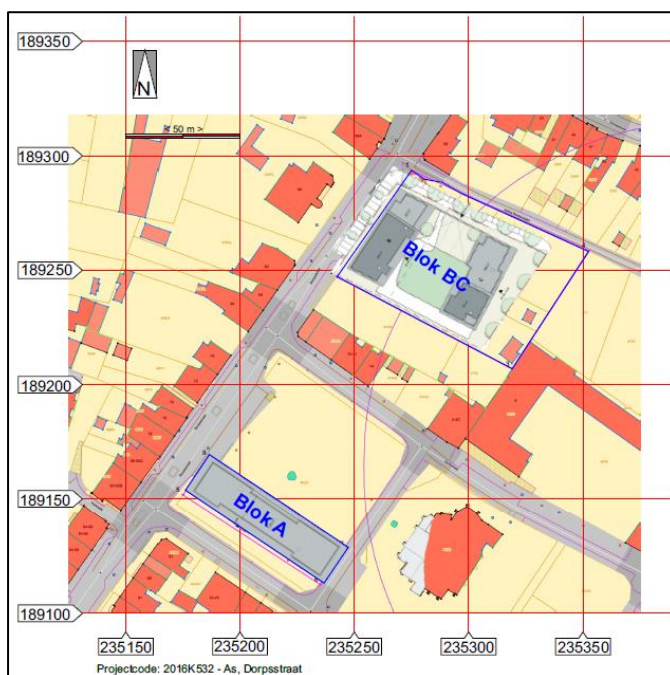
Afbeelding 2: Kadastraal uittreksel 01/01/2015

Afbeelding 3: Kadastraal uittreksel 01/01/2015 met aanduiding van de projectzone in perceel A462/02.

2. Aanleiding van het vooronderzoek

De geplande werken

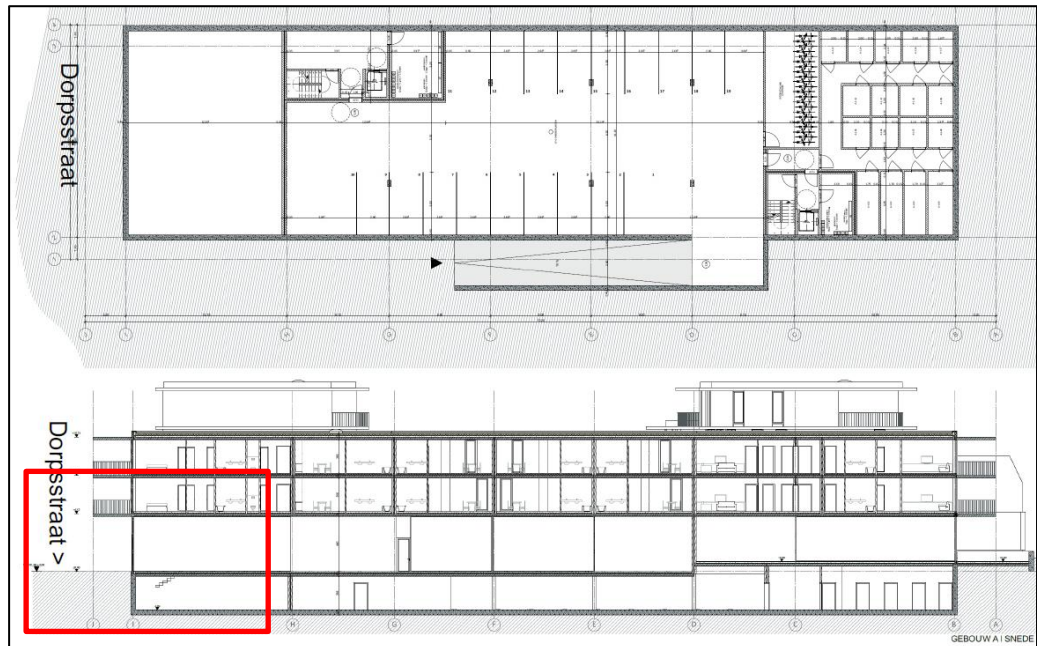

Afbeelding 4: gegeoreferentieerd inplantingsplan van de nieuwbouw fase 1 zoals aangereikt door de group-GL. Met aanduiding van de te bouwen bouwblokken A en BC.

Fase 1 van de herinrichting van een gedeelte van de kern van de gemeente As bestaat uit de bouw van twee woonblokken, op afbeelding 9 aangeduid als blok A en blok BC.

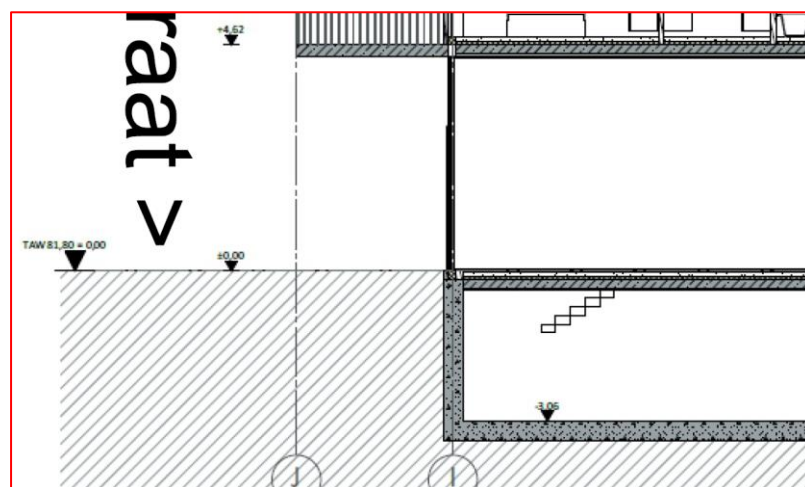
Blok A ligt op het Kerkplein en beslaat 1360 m² terreinoppervlakte van het perceel A 462/02. De woonblok wordt volledig onderkelderd met een kelder die dienst zal doen als parkeergarage, bergingen voor de

appartementen, technische ruimtes en liftkokers. De kelder neemt dus ook een oppervlakte in van 1360 m², gerekend aan 1 m funderingsruimte rondom de nieuw te bouwen kelder zal de bouwput ongeveer een oppervlakte van 1540 m². Het nulpunt van de bouw ligt op +81.80 m TAW, het vloerniveau van de kelder ligt op -3.05 m onder het nulpunt, op +78,75 m TAW. Aangezien de vloerfundering nog moet meegeteld om de diepte van de bouwput te kennen, zal die put tot -3.50 m onder het straatniveau van de Dorpsstraat uitgegraven worden. Het terrein loopt richting kerk licht bergop. Aan de kerkzijde, de zuidoostzijde van het gebouw, ligt het straatniveau op +83.65 m TAW, 1,85 m hoger dan het niveau aan de Dorpsstraat. Dit betekent dat de bouwput aan de zuidoostzijde tot $3.50 + 1.85 = 5.35$ m diep zal uitgegraven worden om een horizontaal funderings- en vloerniveau te krijgen in de parkeergarage.

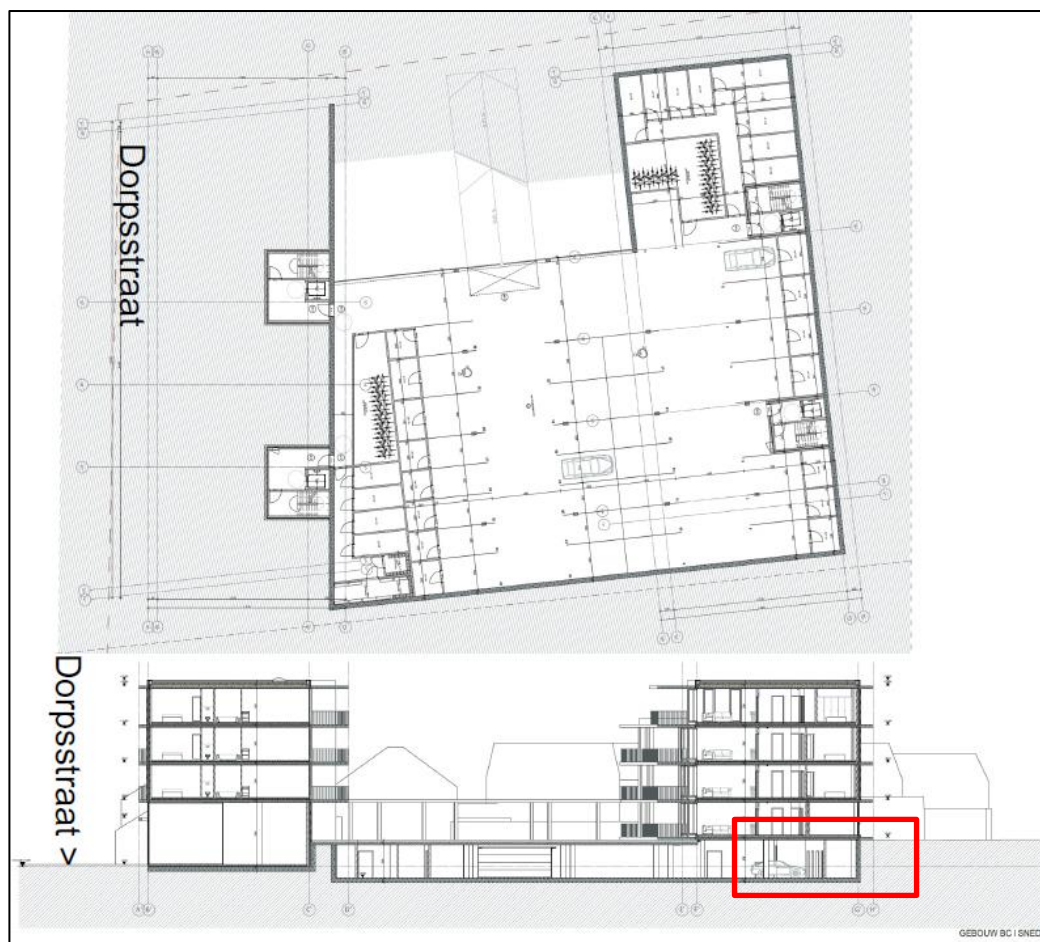

Detail afbeelding 6

Afbeelding 5: Plan van de kelder van blok A en doorsnede van het gebouw.

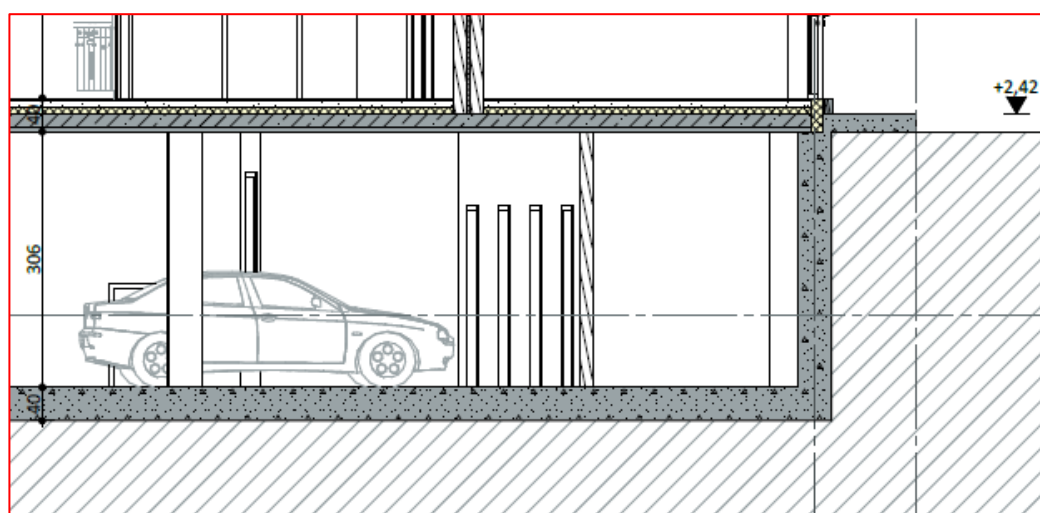

Afbeelding 6: Detail van de kelderdoorsnede aan de Dorpsstraatzijde

Detail afbeelding 8

Afbeelding 7: Plan van de kelder van blok BC en doorsnede van het gebouw.

Afbeelding 8: Detail van de kelderdoorsnede blokken BC aan de oostzijde.

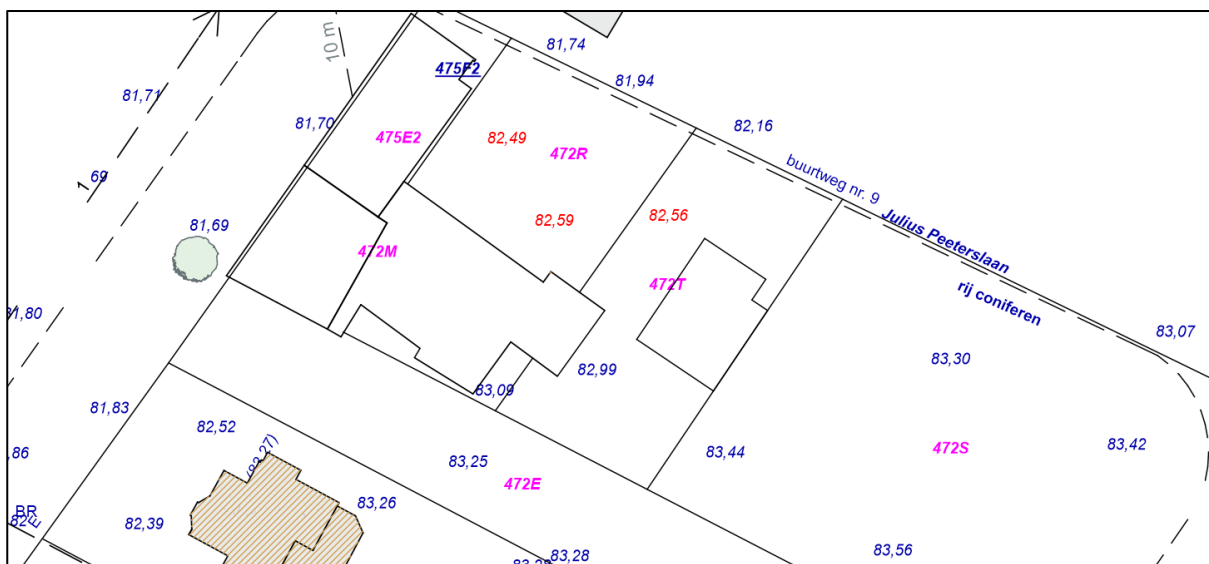
Ten noorden van de bouwblokken BC wordt de Julius Peetersstraat heraangelegd en omgevormd tot een volwaardige straat die aan de oostzijde een zijstraat krijgt naar het kerkplein. De uiterste noordzijde en oostzijde van het terrein rond de bouwblokken BC zullen heraangelegd worden en ingericht als wegenis met haaks op de rijweg aangrenzende parkeerplaatsen. De aan te leggen wegenis in deze fase beslaat samen met de parkeerplaatsen een oppervlakte van 1740 m².

Definitieve plannen van de wegenis en parkeerzones zijn nog niet beschikbaar, maar, aangezien voor wegenis quasi standaard opbouwwerk bestaat zal ook hier de opbouw bestaan uit een onderlaag van ca 20 cm grove steenslag, 20 cm fijne steenslag, 15 cm betonfundering en een afwerking van 4 tot 6 cm asfalt. Voor de wegenis wordt met andere woorden ongeveer 60 tot 65 cm diep onder het maaiveld gegraven.

Afbeelding 9: de her aan te leggen wegenis en parkeerplaatsen.

Naar **densiteit** kan gesteld dat deze in het verleden matig kan genoemd worden, ongeveer 40% van het noordelijk deel van het projectgebied was/is bebouwd. Naar de toekomst zal dit verhogen omdat vooral het zuidelijk deel van het projectgebied tot heden onbebouwd was en nu volledig bebouwd zal worden. Man kan spreken van een hoge bouwdensiteit op de percelen.

Afbeelding 11: hoogtemetingen van het terrein op de percelen 472t, 472r, 472s en 472e. De perceelnummers zijn in magenta aangeduid, de hoogtemetingen in blauw en rood (percelen 472t en 472r)

Uit de historische kaarten en de geschiedenis van de gemeente As is af te leiden dat heel het projectgebied vlak buiten de Asser dorpskern lag tot ca 1930. De bebouwing binnen het projectgebied en de aanleg van het park aan het Kerkplein zijn maar begonnen na de wijding van de Sint-Theresiakerk in 1932. Geen enkel van de nog binnen het projectgebied overeind staande gebouwen, noch uit foto's van de verdwenen gebouwen, blijkt een bouwstijl ouder dan die periode. De vondstmeldingen in de centraal archeologische inventaris wijzen ook niet direct op grote verwachtingen wat betreft het projectgebied.

We kunnen stellen dat we niet met een verstedelijk gebied te maken hebben, maar met een landelijk gebied gelegen vlak achter, ten zuiden van, een paar oude boerderijtjes, woningen van de oude dorpskern van As.

Het "ongestoorde" deel is beperkt tot de achtertuinen van de woningen in de zone van bouwblok BC; de percelen 472s, en de oostelijke helft van de percelen 472e en 473s. De oppervlakte van dit waarschijnlijk ongestoorde deelgebied bedraagt 23 are en is momenteel moeilijk toegankelijk wat betreft de delen van de percelen 472^e en 473s.

Het betreft echter slechts fase 1 van een groter bouwproject waarbij in fase 2 de percelen A473w, A473x, A475k², A475c², A475h², A475g², A475a² bebouwd zullen worden en perceel A462/02 bebouwd zal worden met een tweede appartementsblok gelikaardig aan blok A, maar aan de noordzijde van het perceel. Deze percelen, fase 2, zijn geen voorwerp van deze nota omdat de bouwheer zich eerst op fase 1 wil concentreren. Toch vormden historisch al deze percelen een groter geheel dat deel uitmaakte van het landbouwgebied vlak ten zuiden van de oude woonkern van de gemeente As.

Daarom lijkt het ons aangewezen om op de in fase 1 aan te snijden percelen enkele landschappelijke proefputten te graven teneinde de graad van verstoringen definitief vast te kunnen stellen. Mocht uit dat landschappelijk onderzoek blijken dat het terrein weinig verstoord is, dan volgt een proefsleuvenonderzoek teneinde het terrein archeologisch te kunnen evalueren en waarderen.

4. Vraagstelling en Onderzoeksdoelen

a. Doelstellingen van het archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem

Doel van het landschappelijk proefputtenonderzoek is de gaafheid van de bodemgenese na te gaan en de mate waarin de bodem verstoord is. Doel van het archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem (proefsleuvenonderzoek) is de detectie van sites met bodemsporen. Dit kunnen nederzettingssporen zijn, sporen van landgebruik voor landbouwdoeleinden (off-site fenomenen), grafvelden of andere mogelijke antropogene gebruiksdoeleinden van het terrein binnen het projectgebied.

b. Te beantwoorden onderzoeksvragen

Doel van het landschappelijk proefputtenonderzoek is de gaafheid van de bodemgenese na te gaan en de mate waarin de bodem verstoord is.

- In welke mate is het terrein verstoord?
- Welke zijn de waargenomen horizonten in de bodem, beschrijving + duiding?
- Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?
- Kunnen op basis van de vaststellingen gedaan tijdens het landschappelijk proefputtenonderzoek onverstoorde of weinig verstoorde zones waar mogelijk archeologisch potentieel is afgebakend worden?
- Op welke diepte dient tijdens het proefsleuven onderzoek het archeologisch vlak best aangelegd te worden?

Het doel van de proefsleuven is de detectie van sites met bodemsporen. Hierbij moeten minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

- Wat is de relatie tussen de bodem en de archeologische sporen?
- Wat is de relatie tussen de bodem en de landschappelijke context (landschap algemeen, geomorfologie, ...)?
- Is er een aard(bodem)kundige verklaring voor de partiële afwezigheid van archeologische sporen?
Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?
- Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van occupatie?
- Zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettings, ...) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nederzetting?
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten? Zo ja;
 - Hoeveel niveaus zijn er te onderscheiden?
 - Wat is de omvang?
 - Komen er oversnijdingen voor?
 - Wat is het, geschatte, aantal individuen?
- Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?

- Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?
- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?
- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?
- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling: hoe kan deze bedreiging weggenomen of verminderd worden (maatregelen behoud *in situ*)?
- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet *in situ* bewaard kunnen blijven:
 - Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek?
 - Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?
- Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?
- Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?

5. Onderzoeksstrategie en -methode

De geplande onderzoeksmethode: De meest aangewezen methode om het terrein op haar landschappelijke gaafheid en archeologische waarde te onderzoeken is in een eerste fase een landschappelijk proefputten onderzoek waarbij vooral nagegaan dient te worden in welke mate de verschillende delen van het projectgebied verstoord zijn door eerdere ingrepen. Indien uit dat onderzoek blijkt dat er zones af te bakenen zijn waar archeologisch potentieel aanwezig is, dan volgt een ingreep in de bodem door middel van ononderbroken 2 m brede parallelle proefsleuven. In het noordelijk deel van het projectgebied, de percelen 475f2, 475e2, 472m, 472r, 472t, 472s, 472e, 473s noordoost – zuidwest gericht – haaks op de Julius Peetersstraat. Hierbij dient rekening gehouden te worden met de resultaten van het landschappelijk proefputtenonderzoek waardoor mogelijk enkel de percelen 472s en 472^e (partim – oostelijk deel) en 473s (partim – oostelijk deel) afgebakend worden als verder te onderzoeken.

Voor perceel 462/02 partim is het meest aangewezen om, indien het landschappelijk proefputtenonderzoek uitwijst dat het terrein nog voldoende potentieel bevat op archeologische kennisvermeerdering, één proefsleuf van 4 m breed aan te leggen over de volledige lengte van het te bebouwen terreindeel, west – oost gericht, haaks op de Dorpsstraat.

Aanvullend worden kijkvensters of volgvensters aangelegd indien sporen aangetroffen worden. De kijk- en/of volgvensters worden aangelegd om een beter inzicht te krijgen in de onderlinge samenhang van sporen, indien er aangetroffen worden, en om een duidelijke afbakening te kunnen maken voor een eventueel vervolgonderzoek indien toch waardevolle sporen zouden aangetroffen worden.

Het eventueel niet-uitvoeren van verder onderzoek is aan de orde als uit het landschappelijk proefputtenonderzoek blijkt dat het terrein zowel in het noordelijk projectgebieddeel als in het zuidelijke deel dermate verstoord is dat er geen verwachting meer gesteld kan worden naar archeologische sporen.

Het onderzoeksdoel is bereikt wanneer het landschappelijk proefputten onderzoek zones kan afbakenen waar een archeologische prospecties met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven nog zin heeft en potentie heeft naar archeologisch erfgoed.

6. Onderzoekstechnieken

De landschappelijke proefputten worden gespreid over de terreindelen aangelegd. Twee proefputten worden aangelegd op perceel A462/02; één in het westelijk perceeldeel, één in het oostelijk beide binnen de contouren van de aan te leggen bouwput. Drie andere proefputten worden aangelegd op de percelen A472r, A473s en A472s. De landschappelijke proefputten zijn maximaal 1m² groot en reiken tot minstens 60 cm in de C-horizont tenzij de ondergrond dermate verstoord is dat de uit te graven diepte om veiligheidsredenen dient stopgezet te worden.

Indien proefsleuven worden aangelegd dan worden deze in het noordelijke deel van het projectgebied haaks op de Julius Peeterslaan aangelegd. Deze proefsleuven zijn 2 m breed en worden op een onderlinge afstand van 15 meter gegraven over de volledige lengte van het terrein in casu de na het landschappelijk booronderzoek afgebakende zone.

Om praktische redenen wordt op perceel A462/02 binnen de contouren van de bouwput een proefsleuf aangelegd van 4 m breed over de volledige lengte van het perceel en west – oost gericht haaks op de Dorpsstraat en in die zin ook haaks op de loop van de Bosbeek.

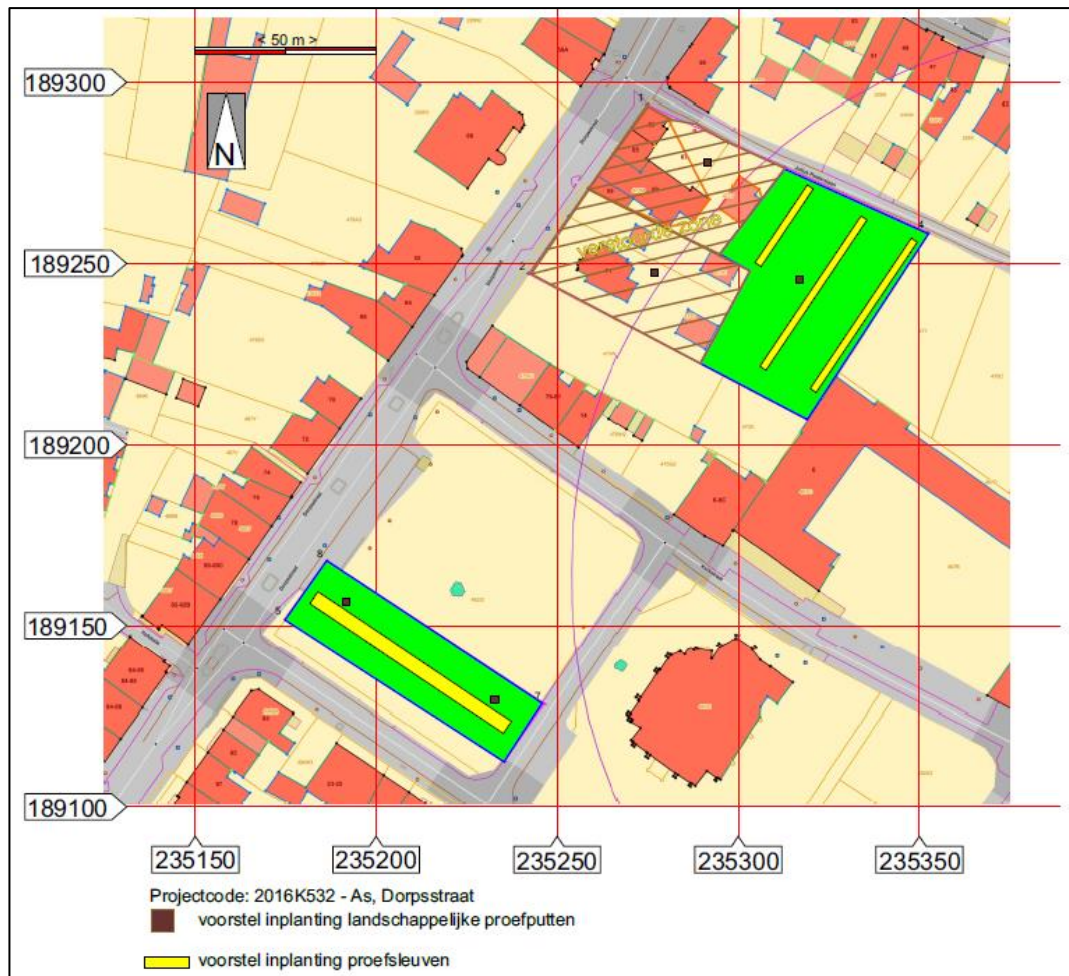
Van alle proefputten en proefsleuven en kijkvensters zullen overzichtsfoto's worden gemaakt en van alle (antropogene) sporen ook detailfoto's. De sleuven en sporen worden ingemeten en gedocumenteerd aan de hand van beschrijvingen. Indien een spoor zich tegen de putwand bevindt, wordt het werkputprofiel opgeschoond om de relatie tussen het spoor en de bodemhorizonten te registreren. Sporen-, foto- en vondstenlijsten worden geregistreerd in het veld. Vondsten die binnen de sleuven of kijkvensters worden aangetroffen, worden per context ingezameld (vlak, spoor, enz.). Er dient een selectie van de sporen gecoupeerd te worden die afdoende is om de onderzoeksvragen te beantwoorden. In vermoedelijke diepe sporen zoals waterputten en waterkuilen wordt een boring gezet om te verifiëren of het om een dergelijk spoor gaat en om de diepte te bepalen. De erkend archeoloog/veldwerkleider is vrij in het bepalen van de noodzaak van aanvullende boringen en het aantal boringen.

Per proefsleuf wordt minimaal één profielkolom (minimaal 1 m breed) aangelegd waarbij ca. 30 cm van de moederbodem zichtbaar is. De locatiekeuze van deze profielputten is afhankelijk van de variabiliteit in de bodemopbouw. Alle bodemprofielen worden opgekuist, gefotografeerd (voorzien van profielnummer, sleufnummer, noordpijl en schaalat), ingetekend op schaal 1/20 en beschreven per horizont op basis van de bodemkundige registratie- en beschrijvingsmethodes. Bij elke profielput wordt de absolute hoogte van het (archeologisch) vlak en van het maaiveld genomen en op het plan aangeduid.

Sporen waarbij de **metaaldetector** een signaal geeft, worden aangeduid in de sporenlijst. Metaalvondsten worden enkel ingezameld als zij zich aan het vlak bevinden of als ze zich in een spoor bevinden dat gecoupeerd wordt. Ingezaamde vondsten worden op plan gezet met vondstnummer en de code *Md*. Ingezaamde metaalvondsten worden beschermd tegen degradatie van het materiaal.

Indien sporen worden gecoupeerd in functie van het beantwoorden van de vooraf opgestelde of door voortschrijdend inzicht opgeworpen onderzoeksvragen, worden de coupes ingemeten, getekend (schaal 1:20) en gefotografeerd.

Na afloop van het onderzoek worden de sleuven gedicht om verdere degradatie van eventueel aanwezige sporen te voorkomen. Indien nodig worden kwetsbare sporen (graven, zeer ondiep bewaarde sporen) afgedekt met doek of plastic zodat ze in geval van een vervolgonderzoek in de vorm van een opgraving niet verder worden aangetast vooraleer ze onderzocht kunnen worden.

Afbeelding 12: Voorstel inplanting landschappelijke proefputten en proefsleuven

Randvoorwaarden:

De percelen 472E en 473S vormen één geheel met daarop een grote woning, twee grote bijgebouwen, carport, een zwembad, een schuur. Deze gebouwen dienen eerst tot op het maaiveld afgebroken te worden vooraleer een gedegen archeologisch onderzoek zou kunnen plaatsvinden. Ondergrondse constructies mogen niet uitgebroken worden zonder begeleiding van een archeoloog. Bovendien bevinden er zich redelijk veel hoge bomen en struiken in het projectgebied die verwijderd moeten worden zonder ze te ontstroken aangezien dit schade kan toebrengen aan mogelijk aanwezig bodemarchief.

De sloop- en kapvergunningen zullen echter pas aangevraagd worden samen met de bouwvergunning, derhalve wordt uitstel van archeologisch veldwerk gevraagd. Bovendien dient het openbaar onderzoek afgewacht om een definitieve bouwvergunning te verkrijgen. Vooral voor de bouw van Blok A (zie punt 3.3 geplande werken) wordt een lange procedure verwacht gelet op de impact van het gebouw op de huidige open ruimte voor de parochiekerk aan het Kerkplein / Dorpsstraat. Ten slotte kiest de aannemer voor een vlotte opeenvolging van mogelijke graafwerken voor archeologisch onderzoek en graaf – en bouwwerken in functie van het bouwprogramma om op die manier zo weinig mogelijk overlast te veroorzaken midden in het centrum van de gemeente As.

7. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er wordt niet verwacht dat afwijkingen van de Code van Goede Praktijk zich zullen/kunnen voordoen. Elke wijziging in de onderzoeksstrategie en/of onderzoeksmethode wordt tijdens het veldwerk met alle betrokken partijen besproken en pas uitgevoerd na goedkeuring door alle betrokken partijen.

8. Lijst met afbeeldingen

Afbeelding 1: Bounding Box

Afbeelding 2: Kadastraal uittreksel 01/01/2015

Afbeelding 3: Kadastraal uittreksel 01/01/2015 met aanduiding van de projectzone in perceel A462/02.

Afbeelding 4: georeferentie inplantingsplan van de nieuwbouw fase 1 zoals aangereikt door de group-GL. Met aanduiding van de te bouwen bouwblokken A en BC.

Afbeelding 5: Plan van de kelder van blok A en doorsnede van het gebouw.

Afbeelding 6: Detail van de kelderdoorsnede aan de Dorpsstraatzijde

Afbeelding 7: Plan van de kelder van blok BC en doorsnede van het gebouw.

Afbeelding 8: Detail van de kelderdoorsnede blokken BC aan de oostzijde.

Afbeelding 9: de heraan te leggen wegenis en parkeerplaatsen.

Afbeelding 10: Overzichtsplan van het bouwprogramma

Afbeelding 11: hoogtemetingen van het terrein op de percelen 472t, 472r, 472s en 472e. De perceelnummers zijn in magenta aangeduid, de hoogtemetingen in blauw en rood (percelen 472t en 472r)

Afbeelding 12: Voorstel inplanting landschappelijke proefputten en proefsleuven

9. Bibliografie

HANECA, K., DEBRUYNE, S., VANHOUTTE, S., ERVYNCK, A., 2016, Archeologisch vooronderzoek met proefsleuven. Op zoek naar een optimale strategie, Onderzoeksrapport agentschap Onroerend Erfgoed 48, Brussel, agentschap Onroerend Erfgoed - Wetenschappelijke instelling van de Vlaamse Overheid, Beleidsdomein Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed

Geraadpleegd via:

<https://www.onroenderfgoed.be/actueel/nieuws/onderzoeksrapport-archeologisch-vooronderzoek-proefsleuven-strategie/>